Työ- ja elinkeinoministeriö NEUVOSTORAPORTTI TEM2021-00273

EOS Karjalainen Eero(TEM), Rapinoja Sari(YM)

30.04.2021

JULKINEN

Asia

Energiaministerien epävirallinen videokokous 22.4.2021

Kokous

Epävirallinen energiaministerikokous 22.04.2021

Kokouksen pääaiheissa energiaministerit keskustelivat Euroopan rakennusten perusparannusaallosta sekä EU:n energiajärjestelmän integraatiostrategiasta. Strategioiden, EU:n vihreän kehityksen ohjelman sekä korotettavan vuoden 2030 päästövähennystavoitteen mukaisesti komissio tulee osana Fit for 55 -lainsäädäntöpakettiaan ehdottamaan uudistuksia myös energialainsäädäntöön. Energiasektorilla on keskeinen rooli päästövähennystavoitteen saavuttamisessa. Suomea elinkeinoministerin sijaisena kokouksessa edusti ylijohtaja Riku Huttunen työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolta.

Perusparannusaaltoa käsittelevässä keskustelussa ministerit toivat esille jäsenvaltioiden haasteita perusparannusaallon toimeenpanossa ja valottivat näkemyksiään rahoituksen merkityksestä perusparannusaallon tavoitteiden edistämisessä. Puheenvuoroissa painotettiin muun muassa ammattitaitoisen ja osaavan työvoiman saatavuuden keskeistä roolia perusparannusaallon toimeenpanossa. Myös rahoituksen saatavuuden tärkeyttä perusparannusaallon toimeenpanon kannalta korostettiin. Suomen puheenvuorossa kuvattiin näkemystä EU:n rahoituslähteiden käytöstä rakennusten hiilidioksidipäästöjen vähentämisen edistämisessä sekä perusparannusaallon toimeenpanon haasteista.

EU:n energiajärjestelmäintegraatiota koskevassa asiakohdassa jäsenvaltiot tunnistivat integrointistrategian hyväksi lähtökohdaksi energiajärjestelmän kehittämiselle. Puheenvuoroissa huomiota kiinnitettiin uusiutuvan energian edistämiseen sekä tarpeeseen ymmärtää järjestelmäintegraatio kokonaisvaltaisesti. Myös innovaatioiden, digitalisaation ja kuluttajien rooliin prosessissa kiinnitettiin huomiota. Suomen puheenvuorossa energiajärjestelmäintegraation todettiin olevan ratkaisevassa rooli pyrittäessä kohti ilmastoneutraaliutta. Toisaalta painotettiin investointivarmuuden säilyttämisen tärkeyttä sekä muistutettiin teknologianeutraalin lähestymistavan tärkeydestä ja jäsenvaltioiden oikeudesta valita itse päästöttömät energialähteensä.

Kokouksen päätteeksi Belgian delegaatio antoi katsauksen siitä, missä seitsemän Keski-Euroopan jäsenvaltion, ”Penta-maiden”, yhteisessä vetyä ja vetyteknologioiden käyttöä edistävässä yhteistyössä ollaan menossa.

EU:n energia-asioista vastaavat ministerit osallistuivat 22.4.2021 neuvoston puheenjohtajavaltio Portugalin koolle kutsumaan videokokoukseen. Epävirallisessa kokouksessa ei tehty päätöksiä. Ministerit kävivät keskustelut Euroopan rakennusten perusparannusaallosta sekä strategiasta EU:n energiajärjestelmän integroimiseksi. Elinkeinoministerin sijaisena Suomen edustajana kokouksessa toimi ylijohtaja **Riku Huttunen** työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolta.

Keskustelun viitekehyksen muodostivat puheenjohtajan toimittama tausta-aineisto, jonka mukaan perusparannusaallosta keskusteltaisiin erityisesti EU:n rahoituslähteiden sekä toimeenpanon haasteiden näkökulmista ja energiajärjestelmäintegraatiosta erityisesti uusiutuvien energialähteiden ja energiayhteisöjen näkökulmista. Komissio on antanut molemmista keskusteluaiheina olevista strategioista tiedonannot vuonna 2020. Strategiat liittyvät unionin kasvustrategiaan, EU:n vihreän kehityksen ohjelmaan ja niissä on ennakoitu komission tulevia ehdotuksia energia- ja ilmastolainsäädännön päivittämiseksi.

Aloituspuheenvuorossaan kokouksen puheenjohtajan toiminut Portugalin ympäristö- ja energiasiirtymäministeri **João Pedro Matos Fernandes** totesi kokouspäivän olevan Maan päivä (Earth Day), jona Yhdysvaltain presidentti Joe Biden isännöi ilmastohuippukokousta Pariisin ilmastosopimuksen ja hiilineutraaliuden vuonna 2050 edellyttämien toimien käynnistämiseksi. Kokouksen on määrä alustaa työtä, jotta marraskuussa 2021 järjestettävässä COP26-kokouksessa päästäisiin mahdollisimman hyvään lopputulemaan. Puheenjohtaja kävi kokouksen ohjelman läpi ja totesi, että kahden keskustelukierroksen jälkeen kuultaisiin Belgian delegaation tilannekatsaus Keski-Euroopan ”Penta-maiden” yhteisestä julkilausumasta, jossa maat ovat sitoutuneet vahvistamaan vedyn ja vetyteknologioiden käyttöä edistävää yhteistyötään.

Energiakomissaari **Kadri Simson** kiitti puheenvuorossaan Portugalia sen järjestäessä kokouksen, jossa voidaan keskustella EU:n keskeisistä politiikka-aloitteista. Komissaari totesi, että vuosi 2020 oli strateginen ilmastoambition nostamisen vuosi ja että kesällä julkaistavalla ilmasto- ja energiapolitiikan Fit for 55-lainsäädäntöpaketilla tulee olemaan merkittävä rooli, kun EU etenee kohti päivitettyä vuoden 2030-ilmastotavoitettaan. Kokonaisuus on laaja ja se edellyttää myös sektorikohtaisen, esimerkiksi uusiutuvaa energiaa ja energiatehokkuutta koskevien tavoitetasojen kiristämistä. Myös kokouksen puheenaiheilla, rakennusten energiatehokkuuden parantamisella ja energiajärjestelmäintegraatiolla tulee olemaan kokonaisuudessa tärkeä rooli.

<u>Euroopan rakennusten perusparannusaalto</u>

Avauspuheenvuorossa puheenjohtaja Portugali totesi perusparannusaallon olevan keskeinen instrumentti vuodelle 2030 asetetun 55 %:n tavoitteen saavuttamisessa. Euroopan rakennusten energiatehokkuutta on parannettava ja kasvihuonekaasupäästöjä ja energiaköyhyyttä on vähennettävä. Monet Euroopan rakennukset eivät vielä ole energiatehokkaita ja fossiilisia polttoaineita käytetään esimerkiksi lämmityksessä. Toisaalta perusparannusaallon avulla voidaan paitsi edistää talouden elpymistä ja hillitä koronapandemian kielteisiä vaikutuksia myös rohkaista kansalaisia yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Näin ollen perusparannusaallon mukaiset toimet voivat olla keskeisessä roolissa myös jäsenvaltioiden elpymis- ja palautumissuunnitelmien ja muun EU-rahoituksen kannalta. Puheenjohtaja totesi perusparannusaallon käsittelyn alkaneen neuvoston energiatyöryhmässä tammikuussa 2021 ja tavoitteen olevan, että neuvoston päätelmät voitaisiin hyväksyä kesäkuun energianeuvostossa.

Keskustelukierroksen aikana ministerit toivat esille jäsenvaltioiden haasteita perusparannusaallon toimeenpanossa ja valottivat näkemyksiään rahoituksen merkityksestä perusparannusaallon tavoitteiden edistämisessä. Jäsenvaltiot pitivät perusparannusaaltoa tervetulleena aloitteena. Useat jäsenvaltiot painottivat puheenvuoroissaan ammattitaitoisen ja osaavan työvoiman saatavuuden

keskeistä roolia perusparannusaallon toimeenpanossa. Osa jäsenvaltioista näkikin juuri osaavan työvoiman puutteen ongelmana toimien toteuttamisen kannalta.

Myös rahoituksen saatavuuden tärkeyttä perusparannusaallon toimeenpanon kannalta korostettiin. Osa jäsenvaltioista katsoi, että rakennusten perusparantaminen vaatii paljon rahaa ja siksi EU:sta tuleva rahoitus olisi tarpeen. Julkisen rahoituksen ohessa myös yksityisen rahoituksen roolia painotettiin. Puheenvuoroissa tuotiin esille huoli myös pienituloisten kotitalouksien rahoituksen saannista. Perusparannushankkeiden katsottiin olevan kotitalouksien näkökulmasta monimutkaisia projekteja, minkä myötä keskitettyjen palvelupisteiden (*one-stop shops*) luominen nähtiin tervetulleena.

Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa tuotiin esille myös tarve parantaa olemassa olevien rakennusten energiatehokkuutta. Peruskorjauksissa ei tällä hetkellä välttämättä kiinnitetä huomiota rakennusten energiatehokkuuden parantamiseen. Puheenvuoroissa tuotiin esille tarve keskittyä erityisesti jäähdytyksen ja lämmityksen osalta uusiutuvan energian käytön edistämiseen ja toisaalta fossiilisten polttoaineiden käytöstä luopumiseen. Vanhanaikaisia lämmitys- ja jäähdytysjärjestelmiä tulisi siten korvata uudella teknologialla. Osa jäsenvaltioista muistutti jäsenvaltioiden erilaisten paikallisten olosuhteiden huomioimisen tärkeydestä. Kaiken kaikkiaan jäsenmaat pitivät perusparannusaaltoa hyvänä mahdollisuutena saavuttaa ilmastotavoitteet, edistää elpymistä ja lisätä työpaikkoja. Osa jäsenvaltioista korosti energiaköyhyyden vähentämistä keskeisenä näkökulmana perusparannusaaltoon.

Suomen puheenvuorossa valotettiin Suomen näkemystä EU:n rahoituslähteiden käytöstä rakennusten hiilidioksidipäästöjen vähentämisen edistämiseen. Suomi näkee hyvänä, että vihreä siirtymä, digitalisaatio, ilmastoneutraalius ja kiertotalous ovat elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) keskiössä. Suomessa käyttää vähintään 50 prosenttia RRF-varoista vihreään siirtymään ja ilmastotoimiin. Perusparannusaaltoon liittyen Suomen RRF-suunnitelmaan on ehdotettu kahta investointia: tukea öljylämmityksestä luopumiseen sekä t&k-ohjelmaa vähähiilisen rakentamisen edistämiseksi. Uusi monivuotinen rahoituskehys MFF (2021-2027) ja sen erilaiset rahoitusmekanismit tarjoavat useita mahdollisuuksia rahoittaa vihreää siirtymistä.

Suomen puheenvuorossa suurimpina haasteina perusparannusaallon toteuttamisessa nähtiin puutteellinen informaatio, vaikeudet kohtuullisen ja houkuttelevan rahoituksen saamisessa, riittämätön tekninen asiantuntemus ja kapasiteetti. Energiatehokkuus- ja saneerausinvestointeihin liittyen rakennusten matalat vakuusarvot ovat Suomessa ongelma etenkin taantuvilla alueilla.

Keskustelukierroksen päätteeksi puheenjohtaja Portugali veti yhteen ministereiden keskustelua todeten, että perusparannusaallolla nähdään olevan monenlaisia hyötyjä päästövähennystavoitteiden ohessa. Sen avulla voidaan muun muassa parantaa ympäristön laatua ja kansalaisten hyvinvointia sekä luoda uusia työpaikkoja.

<u>EU:n energiajärjestelmän integrointistrategia</u>

Puheenjohtaja Portugali käynnisti toisen keskustelukierroksen katsomalla, että energiajärjestelmää tulisi tarkastella kokonaisuutena korostaen kuluttajien roolia sen keskiössä. Aihetta lähestytään erityisesti uusiutuvan energian hajautetun tuotannon ja uusiutuvan energian yhteisöjen näkökulmasta. Näiden aspektien myötä on mahdollista pienentää kuluttajien sähkölaskuja ja parantaa yhteiskuntien energiavarmuutta.

Jäsenvaltiot tunnistivat puheenvuoroissaan EU:n energiajärjestelmän integrointistrategian hyväksi lähtökohdaksi energiajärjestelmän kehittämiselle. Tärkeänä nähtiin erityisesti uusiutuvan energian edistäminen ja teeman holistinen katsantokanta ja ymmärrys. Uusiutuvia energialähteitä painottava energiajärjestelmä on tärkeässä roolissa, kun markkinat valmistautuvat dekarbonisaatioprosessiin.

Myös innovaatioiden ja digitalisaation merkitykseen prosessissa kiinnitettiin huomiota. Myös kuluttajien rooli tunnistaminen nähtiin useissa puheenvuoroissa tärkeänä.

Keskustelussa nousi esiin tarve nykyistä selvemmin tunnistaa energiayhteisöjen rooli ja niiden yleistymistä jarruttavat esteet. Muiden säädännöllisten esteiden ohella varastointiteknologian korkeat kustannukset ovat energiatuotannon hajauttamisen hidasteita, joihin tulisi pyrkiä vastaamaan.

Suomen puheenvuorossa ylijohtaja Huttunen esitti energiajärjestelmäintegraation olevan ratkaisevassa rooli pyrittäessä kohti ilmastoneutraaliutta. Hän totesi, että vuoden 2030 päästövähennystavoitteen kiristämisen myötä on selvää, että myös energialainsäädäntöä on osittain tarpeen tarkistaa. Tärkeää on kuitenkin varmistaa ilmasto- ja energialainsäädäntöä koskevan uudistuksen kokonaisvaltaisuus. Jäsenvaltioiden tulisikin kyetä valitsemaan optimaaliset toimenpiteet ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä on tärkeää myös sektorikohtaisissa toimissa liittyen esimerkiksi järjestelmäintegraatioon ja julkisrakennusten perusparannuksiin. Kaikkiaan järjestelmäintegraatio on monimutkainen kokonaisuus, mistä johtuen yksityiskohtaisia pakollisia vaatimuksia tulisi välttää. Nopean vihreän siirtymän myötä olisikin syytä vahvistaa markkinalähtöisten innovaatioiden joustavuutta.

Lisäksi Suomen puheenvuorossa muistutettiin investointivarmuuden säilyttämisen tärkeydestä uusiutuvan energian direktiiviä uudistettaessa sekä jäsenvaltioiden oikeudesta valita itse päästöttömät energialähteensä. Toimenpiteissä ei pitäisi tulisi keskittyä yksinomaan tiettyihin uusiutuviin energialähteisiin – teknologianeutraaliuden on tärkeää olla ohjaava periaate myös tässä asiassa.

Keskustelukierroksen yhteenvedossa puheenjohtaja totesi kesäkuun energianeuvoston ja siellä tavoiteltavan yleisnäkemyksen Euroopan laajuisia energiaverkkoja koskevasta asetuksesta (TEN-E) olevan tärkeä askel, kun EU etenee kohti korotettujen 2030-tavoitteidensa saavuttamista. Toisaalta tunnistettiin, että työtä on vielä paljon, eikä yleisnäkemys vain parin kuukauden kuluttua ole välttämättä mahdollinen. Puheenjohtaja kuitenkin painotti pikaisen lainsäädännön edistämisen tähdellisyyttä, jotta sitoumukset voidaan täyttää ja tavoitteeseen voidaan päästä.

Muut asiat

Muissa asioissa Belgian delegaatio antoi katsauksen siitä, missä seitsemän Keski-Euroopan jäsenvaltion, ”Penta-maiden” yhteisessä vetyä ja vetyteknologioiden käyttöä edistävässä yhteistyössä mennään. Maat ovat antamansa julkilausuman myötä muodostaneet jaetun näkemyksen siitä, miten eurooppalaista vetymarkkinaa tulisi kehittää. Vetystrategioita toteutetaan paraikaa niin EU:n kuin monien jäsenvaltioidenkin tasolla, joten olisi tärkeää, että puheenjohtajavaltio jatkaisi asian edistämistä. Asia kytkeytyy vahvasti myös järjestelmäintegraatiokeskusteluun ja keskeisenä tavoitteena on varmistaa, että EU saavuttaa ilmastoneutraaliuden vuoteen 2050 mennessä.

Suomen edustajat

Ylijohtaja Riku Huttunen (TEM), erityisasiantuntija Eero Karjalainen (TEM), lainsäädäntöneuvos Sari Rapinoja (YM), erityisasiantuntija Ville Niemi (EUE)

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	energia, liikenne-, televiestintä- ja energianeuvosto, rakennusten energiatehokkuus, energiansäästö
Hoitaa	**LVM, TEM, YM**
Tiedoksi	ALR, EUE, LIIVI, MMM, OKM, PLM, UM, VM, VNK, VTV